

40. ölüm yıldönümünde :

SELİM NÜZHET GERÇEK**M. Türker ACAROĞLU**

Emekli Derleme Müdürü

«Bütün ömrünü ve irfanını Türk medeniyetinin tarihine ve onun muhtelif sayfalarını eserlerinde tesbite vakfetmiş olan Selim Nüzhet Gerçek burada medfundur. Ruhuna fatiha. 1891-1945»

İlk Derleme Müdürü, «Türkiye bibliyografyası'nın kurucusu, yazar ve çevirmen, Selim Nüzhet Gerçek'in, Topkapı semtindeki Merkezefendi mezarlığında İstanbul Belediyesince yaptırılmış olan mezar taşında bu ibare yazılır. Ayakucundaki mezar taşı, yıllardan beri kırıktır; ilgilenen yok...

12 Aralık 1985 tarihi, ölümünün 40. yılına rastlıyordu; anımsattığım halde, ilgililer mezarına gidip bir demet çiçek bile koymadı. 1953 yılında, onun için en iyi yazılardan birini yazmış olan rahmetli Faik Reşit Unat (1899-1964) o yazısına şöyle son verir.

«Hiç şüphe etmem ki, Türk Kütüphaneciliği, çalışmalarından çok faydalandığı ve faydalanmakta olduğu Selim Gerçek'i her zaman saygıyla anacaktır.»

Oysa, 40. ölüm yıldönümü vesilesiyle bu yılki Kitaplık Haftasında onu saygıyla anmak üzere bir toplantı yapılmasını önerdiğim, İstanbul Kütüphanelerine, ne yazık ki, bunu kabul ettiremedim. Hiç olmazsa, şu yazı, bu görevi yerine getirebilirse, ne mutlu bana!

Selim Nüzhet Gerçek, 1891 yılında İstanbul'un Rumelihisarı semtinde bir yalıda doğdu,(1) Gene İstanbul'da Cağaloğlu semtinde kirada oturduğu «İçtiha Evi»nde bir beyin kanaması sonucunda öldü.

Babası, o dönemin Milli Eğitim müdürlerinden Mahmut Celâlettin Bey'dir

(1) M. Behçet Yazar, onun doğum yılını 1892 olarak gösterir. (bak : «Yedigün» İstanbul, XVII/434, (30.VI.1941) s. 14.

(ölümü 1918). Yazdığı yazılarla, özellikle de **Hazine-i Evrak** adıyla çıkardığı haftalık edebiyat dergisiyle tanınmıştır. Dergiyi bir süre Samipaşazade Abdül-baki ile birlikte, daha sonraları tek başına yayınlamıştı. Küçük boy, tek formalık olan bu dergi, cumartesi günleri çıkardı. 1881-82 yıllarında iki yıl yayınlandı. İlk yıl, «Umumiyet itibariyle fûnuna dair risale-i edebiyedir» alt başlığını taşımaktayken, ikinci yıl yalnızca «Risale-i edebiye» ikinci başlığıyla yetinmiştir. İlk sayısı 1 Mayıs 1297 (14 Mayıs 1881) tarihini, son sayısı da 30 Nisan 1298 (13 Mayıs 1882) tarihini taşır. İlk yıl 48, ikinci yıl 15 sayı çıkmıştır. 2-48, sayılarda tarih yoktur. Milli Kütüphane'de tam koleksiyonu vardır. (Herhalde, S. N. Gerçek'in ölümünden çok sonra satın alınan özel kitaplığından çıkmış olacak.) İst. Ün. Merkez Kitaplığında ilk yılın, Erzurum Atatürk Üniversitesindeki Seyfettin Özege koleksiyonunda ikinci yılın tam koleksiyonu bulunur. Sultan II. Abdülhamit'in sansür yönetimine karşı açıkça kafa tutan bu dergide, Namık Kemâl ve Abdülhak Hâmit Tarhan'ın yazı ve şiirleri yayımlandığı gibi, Halit Ziya Uşaklıgil'in daha okul sıralarındayken yazdığı ilk yazılarına da rastlanır.

Annesi, Tepedenlizade Muhtar Bey'in kızı Neyyir Hanım'dır. (öl. 1928).

Ağabeyi, ünlü romancı Abdülhak Şinasi Hisar'dır (1883-1963).

Selim Nüzhet, Rumelihisarı'nda Gazi Osman Paşa ilkokulunda bir süre okuduktan sonra, Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'ne girdi. İlk bölümünden liseyi tamamlayıncaaya değin burada okudu. 1910 yılında Galatasaray'ın Türkçe bölümünden diploma aldı. Yüksek öğrenim görmek üzere, İsviçre'ye (1910) gitti. Dört yıl sonra (1914) Cenevre Üniversitesinin Edebiyat Fakültesini bitirdi. Ama, Birinci Dünya Savaşı dolayısıyla —öteki arkadaşlarıyla birlikte— (sekiz) yıl daha Avrupa'da kalarak ancak, 1922 yılında (Kurtuluş Savaşı sonunda) yurda dönebildi. Bu arada, Avrupa'da, çok sevdiği sahne etkinliklerini yakından izledi.

Ağabeyi A. Ş. Hisar'ın yazılarında betimlediği Rumelihisarı'ndaki yahırları yandı (1922).

İstanbul'da bir yıl Celâl Nuri İleri'nin (1877-1939) **İleri** gazetesinde yazar, çevirmen, sekreter olarak çalıştı. Cumhuriyetin ilânından (29 Ekim 1923) bir süre sonra Robert College'in Türkçe ve Tarih öğretmenliğine, aynı zamanda Türkçe sekreterliğine atandı, tam 10 yıl bu görevde kaldı.

Asıl görevi dışında bulduğu fırsatlardan yararlanarak matbaacılık, gazetecilik, gösteri (temaşa) sanatları tarihimize ilişkin bilgilerini genişletmeye başladı. Bu konular ve Türk el sanatlarıyla ilgili yapıtlardan özel koleksiyonlar derleyip topladı. Öte yandan, yurdun sahne yaşamını yakından izleyip çeşitli gazetelerde, özellikle **Akşam**'da tiyatro eleştirileri yayınlıyordu.

1928 yılında, Türk matbaacılığının 200. yıldönümü dolayısıyla düzenlediği sergi, önemli bir eylem sayıldı. Tanzimat'a değin yurdumuzda açılan resmî-özel basımevleri üzerine **Türk matbaacılığı, 200. sene-i devriyesi münasebetiyle** adlı bir kitap yayınladı. Daha sonra genişlettiği bu kitabının ikinci basımını 1939'da ilk cilt olarak yayımladı. Bu, hem onun, hem de matbaacılık tarihimizin toplu ilk yapıtı sayılır.

Bunu, 1930 yılında Meddah, Karagöz, Ortaoyunu tarihimizi inceleyen **Türk temaşası** izledi. 1942'de bunun da ikinci basımı yapıldı.

1931 yılında, yurdumuzda gazetenin 100. yıldönümü dolayısıyla **Türk gazeteciliği, 1831-1931** adlı kitabını yayımladığı gibi, kişisel koleksiyonlarından oluşan bir sergiyi Galatasaray Lisesinde açtı (1-15 Kasım 1931). Burada, ilk 50 yıllık gazetelerin tümü, daha sonrakiler de bölümsel olarak sergilenmiştir.

1933 yılında, Cumhuriyetin 10. yıldönümü dolayısıyla Ankara'da açılması kararlaştırılan Maarif (Millî Eğitim) Sergisini düzenlemek işiyle görevlendirilince, bir yıl başkentte kaldı. Ankara Ticaret Lisesinde açılan Neşriyat Sergisinde, beş yıl içinde (1928-1933) yeni Türk harfleriyle yapılan yayınlar gösterildi. Bunların genel bir kaynakçasının hazırlanmasına da kendisi memur edildi. **Türkiye bibliyografyası, Türk harflerinin kabulünden Cumhuriyetin onuncu yıldönümüne kadar, 1928-1933** adını taşıyan bu kaynakça, 1933'te Millî Eğitim Bakanlığınca İstanbul'da Devlet matbaasında bastırılmıştır (8, VII-162 s., cilt-7 li). İç kapağın ardındaki not şudur : «... Burada kaydedilmemiş eserlerin sahiplerinden Bibliyografideki nümuneye göre birer listesini yapıp lütfen aşağıdaki adrese göndermelerini Maarif namına rica ederiz : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bibliyografya Servisi.»

İşte, bu kaynakça, Türkiye'de bu alanda devlet eliyle düzenli bir organ yayınlamak, bunu sağlayacak bir örgüt kurmak gereksinimini güçlölce duyurmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı (o dönemin M. Eğt. Bakanı Prof. Yusuf Hikmet Bayur, Neşriyat Müdürü Faik Reşit Unat) 1934 yılında bu amaçla girişimde bulundu. (1926'da yapılan girişim sonuçsuz kalmıştı.) 2527 sayılı yasayla 21 Haziran 1934 tarihinde, merkezi İstanbul'da bulunan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nün kurulması kabul edilerek 2 Temmuz 1934 tarihinde yasa yürürlüğe girdi. Bu Müdürlüğün başına, bu alanda artık bilgisine güvenilen gerçek bir uzman olan Selim Nüzhet Gerçek getirildi. Bakanlar Kurulunun bu konudaki kararının sayısı 974/2, tarihi de 9 Temmuz 1934'tür. 16 Temmuz 1934 tarihinde yeni memurluğuna ilişkin emri alarak Ankara'dan ayrılan Selim Nüzhet Gerçek, ertesi gün İstanbul'da göreve başladı.

İlk günlerde Derleme Müdürlüğüne, geçici olarak, Sirkeci'de Ebussuut caddesindeki İbrahim Müteferrika İlkokulu verilmişti. Birkaç ay sonra, 1914-26 yılları arasında Medreset ül-Hattatın'ı barındırmış olan, Çağaloğlu yokuşu üstündeki Tersane Emîni Hacı Yusuf Efendi (1708-1775)'nin 1771-72 yıllarında yaptırmış olduğu Mekteb-i Sübyan, yeri ve yapısı bakımından, bu hizmete en elverişli olarak görülmüştü. Kısa bir süre içinde kendi gereksinimine göre düzenlediği bu yapıya yerleşen Müdürlük, 40 yılı aşkın bir süre, burada hizmet yaptı.

1935 yılı Nisan ayında, Üçüncü Mıntıka Etibba Odasında bir Tıbbi Kitaplar Sergisi açılmıştır. Oda Başkanı Vekili Dr. İhsan Kâmil bir söylevle serginin hangi amaçla açıldığını açıklamıştır. Bundan sonra, Dr. Ahmet Süheyl Ünver, bir söylev vermiştir. Ertesi gün çıkan **Cumhuriyet** gazetesinde okunduğuna göre, sergide gösterilen kitapların bir bölümü de halk için yazılmış sağlık bilgisi kitaplarıdır. Sağlık kuruluşlarımızın içyüzünü, çalışma biçimlerini gösteren fotoğraflar, salgın hastalıklarla savaşım grafikleri de sergide önemli bir yer tutmakta imiş. Sergi, büyük bir emek harcanarak düzenlenmiş. Türk hekimlerince şimdiye dek yazılan bütün kitaplar, yurdumuzda çıkan bütün tıbbî dergi ve gazeteler büyük bir özenle sınıflanıp yerleştirilmiş. Gazete şunu da ekliyor : «Serginin bu kadar muntazam kurulmasında Selim Nüzhet'in büyük emeği olmuştur.»

1937 yılı Şubat ayında Atina'da bir Türk Kitapları Sergisi açılmıştır. Selim Nüzhet Gerçek'in düzenlediği bu sergi üzerine, Türk ve Yunan basınında

övuü yazılar çıkmıştır. Basın-Yayın Genel Müdürlüğünün 1938'de Ankara'da yayımladığı **Yabancı gözüyle Cumhuriyet Türkiye'si** adlı lüks baskılı kitaptan öğrendiğimize göre (s. 150-151), Atina'da Fransızca olarak yayınlanan yarı-resmî **Le Messenger d'Athènes** gazetesinden naklen, 12 Şubat 1937 tarihli **Ulus** gazetesinde Kostas Kerofilos'un **Atina Sergisinde Türk kitabı** başlıklı bir makalesi çıkmıştır. Yunanlı yazar, «Türkiye'nin kitapçılıkta bu derece terakkiler elde etmiş olmasına karşı hayranlığımızı ve hayretimizi itiraf etmeliyiz» dedikten sonra, yazısının sonlarına doğru şunları eklemektedir: «Sergide (Takvim-i vakayi — Le Moniteur oriental gazetesinin) Rumca nüsha müstesna, bütün diğer nüshaları görülmektedir; çünkü, serginin çok nazik organizatörü Bay Selim Gerçek'in söylediğine göre, Rumca nüshadan bir tane bulmak kabil olamamıştır. Kendisi, Atina'da buna sahip olan birinden bir numara satın almak niyetinde olduğunu ilâve etti...» (Daha sonra, bu nüshayı elde edip etmediğini bilmiyoruz.)

Selim Nüzhet'in neden ağabeyinin soyadı olan **Hisar**'ı değil de **Gerçek** soyadını aldığını, Faik Reşit Unat şöyle açıklamaktadır: «Selim, tarihî şahsiyetlerimiz arasında İstanbul'da ilk defa (1719) İtfaiye teşkilâtını kurmuş olan **Gerçek Davud**'a (öl. 1733) hususi bir sempati besler, onun bu güç, fakat hayırlı işi başarmaktaki rolünü anar ve memlekette herhangi bir işin **Gerçek Davud**'u, yani ilk kurucusu olmak idealini överdi. Böylece derleme idaresinin hakikaten **Gerçek Davud**'u oldu ve sırf bu duygusunun tesiri altında kendisini çok bağlı olduğu büyük kardeşi sayın Abdülhak Şinasi'den ve **Hisar**'dan bir bakıma uzaklaştıran Gerçek soyadını, yeni giriştiği işin bu ilk günlerinde aldı.» (2)

Selim Nüzhet Gerçek, 1934-45 yılları arasında geçen 11 yılı aşkın bir süre, 5 kişilik dar, mütevazî bir kadroyla, çok sevdiği Derleme işlerini yürüttü. Tersane Eminî Hacı Yusuf Efendi Okulu, onun titiz düzensizliğiyle, saat gibi işleyen çağdaş bir kuruluş durumuna geldi.

1934 yılından başlayarak, **Türkiye bibliyografyası** fasikül ve ciltleri, yıldan yıla birbiri yanına dizilmeye başladı. S. N. Gerçek'in Derleme Müdürlüğü görevini büyük bir yaraşırlıkla yaptığına, bu Müdürlükçe düzenlice, süreklîce hazırlanıp çıkarılan ulusal kaynakçamız tanıklık etmektedir.

O çağa göre, başlangıçta belki haklı olarak, kaynakça bültenimiz 6 ayda bir çıkmaya başladı: 1934-38 yıllarını içine alan 5 yılda bülten, hep 6 aylık olarak yayımlandı, 1934 yılı kaynakçası, ancak iki yıl sonra, 1936'da yayınlana bildi.

Selim Nüzhet Gerçek, yeni Türk harflerinin kabulünün 10. yıldönümü dolayısıyla, Millî Eğitim Bakanlığının başkentte düzenlediği On Yıllık Türk Neşriyat Sergisi için, Derleme Müdürlüğünün kuruluşundan önceki altı yılı da içine alan on yıllık yayınlara özgü, biri resmî, öteki özel basmalara ilişkin olmak üzere, iki toplu cilt de hazırlayarak, yeni Türk harfleriyle başlayan ilk on yıllık yayınları tarihe mal etti: 1939'da 1928-1938 yılları yayınlarını içeren iki ciltlik bir toplu kaynakça bastırdı; bunun ilk cildi «resmî neşriyat», ikincisi de «hususî neşriyat» alt-başlığını taşıır.

(2) **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Ankara, II/I (1953), s. 42.

İlerideki gelişim, sürenin kısaltılması yönüne gidilmesini gerektiriyordu, yani 6 aylık yerine 3 aylık, 3 aylık yerine aylık olarak çıkmak. Bir de öngörülen süre ile çıkış süresi arasındaki zamanın azaltılması gerekirdi, yani, sözge-limi, Ocak ayına ilişkin fasikülün en geç Şubat sonunda çıkması gibi... Türkiye yayınları üzerine, bulunduğumuz zaman parçası içinde bize haber ve bilgi verecek bir bülten niteliği ve anlamını güçlendirmek isterse, bunu başarmalıydı. Oysa, bunun yerine, bülten tam 5 yıl süreyle hep 6 aylık olarak çıkabildi.

Ancak, 1939-43 yılları arasında kaynakça, 6 aylık yerine, 3 aylık olarak çıktı. En sonunda, 1944-48 yılları arasında da, 3 aylık yerine, aylık olarak yayınlanabildi. En iyi biçimi de buydu, bu olarak kaldı (Türkiye için). Bu başa-rıyı da rahmetli Selim Nüzhet Gerçek ile onun değerli ardılı (halefi) rahmetli Bn. Lâmia Kutan'a borçluyuz. Ama, 1949'dan sonra, rahmetli Mansur Tekin'in (1902-1964) Derleme Müdürlüğü döneminden (1948-52) başlayarak kaynakça yeniden 3 aylık sürelerle yayınlanmaya dönüştü. Doğal olarak, bu geriye dönüş hoş bir şey değildi. Ulusal kaynakçamızın gerçek anlamda yeniden aylık yayına geçmesi, çok sonraları, ancak 1981-82 yıllarında olabilmisse de hâlâ daha doğ-ru-dürüst bir düzene sokulabilmiş değildir. (3)

Selim Nüzhet Gerçek'in yaşam öyküsünü tamamlamak üzere, Derleme Müdürlüğü sırasında yaptığı bir başka hizmeti de anmak doğru olacak : Son yıl-larında, uzunca bir süre, İstanbul Belediyesi Şehir Müze ve Kitaplığının düzen-lenip yönetilmesi işine, İstanbul İnce görevlendirildi. Bu arada, o güne dek yal-nızca kapalı bir nesneler ve anılar deposu durumunda bulunan Şişli'de Halâşkâr Gazi caddesindeki Atatürk Evini de sürekli bir çabayla İstanbul Şehri Atatürk Müzesi haline getirerek Türk gençliğinin yararlanmasına açtı.

Gerçek'in Millî Kütüphane'nin kuruluşunda da büyük hizmetleri geçti. Bas-ma Yazı ve Resimleri Derleme Yasasının «Millî Kütüphane kuruluncaya kadar derlenen yayınlardan bir nüshanın İstanbul'da Derleme Müdürlüğünde saklan-ması» fıkrası uyarınca derleme depolarında korunmuş, O'nun ölümünden çok sonra kurulan Millî Kütüphaneye bu nüshalar Ankara'ya aldırılmıştır. Bugün Millî Kütüphane koleksiyonları arasında bulunan 1928-45 yıllarına ilişkin yerli yayınların tümü, kendisinin Derleme Müdürlüğü döneminde derlenip toplanmış ya da sağlanmışır.

Millî Kütüphane, 1953 yılında Selim Nüzhet Gerçek'in özel kitaplığını da satın alarak, özellikle tiyatro kitapları yönünden çok zengin ve değerli yayı-nları da koleksiyonlarına katmıştır.

Daha Galatasaray Lisesi öğrencisiyken, Selim Nüzhet Gerçek, kimi arkadaş-larıyla birlikte, İkinci Meşrutiyet'ten önce ve sonra elyazısıyla hazırladıkları **Nirenk** adlı okul dergisinde yazı yazmaya başlamıştı. Yüksek öğreniminin sağ-ladığı dü:ünsel hazırlığı, 12 yıl süren uzunca bir Avrupa yaşamının geniş bilgi ve görgüsüyle geliştirebilmişti. Yurda dönüştü, Celâl Nuri İleri ile kardeşi Suphi Nuri İleri (1887-1945) adlı iki gazetecinin İstanbul'da çıkardıkları **İleri** (1918-24) gazetesiyle haftalık **Yarın** (1921-22, 43 sayı) dergisinde yayınladığı tiyatro üs-

(3) Ayrıntılı bilgi için bak : **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Anka-ra, XIX/2 (1970), ss. 83-95.

tüne makaleleri, o sıralarda oynanan tiyatro oyunlarına ilişkin ciddi eleştirileriyle kendini az zamanda tanıtılabildi.

Ancak, kaynak-kitap niteliğinde, zamanın yıkıcı etkilerine dayanabilecek çapta yapıtlar hazırlamak için, kendini inceleme ve araştırmalara verdi. En sonunda değerli ve önemli yapıtlarını kitap biçiminde bir bir yayınlamaya başladı, bu işi sürdürdü.

Ayrıca, **Cumhuriyet** (1937-38) ve **Yeni Sabah** (1939-40) gazetelerinde **Bibliyografi** başlığı altında, yeni çıkan kitaplar üstüne kısa bilgiler içeren küçük notları yayımlandı. Yine 1939 Ramazan ayında **Yeni Sabah** gazetesinde **Çalgılı Kahveler; meddah hikâyesi; Bir ortaoyunu; Bir Karagöz oyunu** başlıklı makaleleri dizi biçiminde çıktı. Sedat Simavi'nin **Yedigün** (1940-42) dergisinde çeşitli yurt konuları üzerine yazıları ve incelemeleri hemen hemen her hafta yayımlandı. **Akşam** (1941) gazetesinde de Türk gazeteciliği ve basını üstüne makaleleri vardır.

Ben, Selim Nüzhet Gerçek'i ancak bir kez uzaktan görebildim. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Gebze-Darıca-Tuzla üçgeninde yedeksubaylık görevimi yaptığım sıralarda, hafta sonlarında at sırtında Pendik'e iner, oradan banliyö treniyle İstanbul'a uzanırdım. Pazar günleri mutlaka bir tiyatroya giderdim. Galiba 1941-42 kış mevsiminde, Tepebaşı'ndaki İstanbul Şehir Tiyatrosunda orta dereceli okullar için Türk oyunlarından örnekler gösteriliyordu. Bir pazar günü Namık Kemal'in oyunlarından biri (Akif Bey ya da Gülnihal) oynanmadan önce, uzun boylu, zayıf, tok sesli bir adam perde önüne çıkıp yazar ve oyunu üstüne kısa bir konuşma yaptı. Yanımda oturan adamdan, bunun Selim Nüzhet Gerçek olduğunu öğrendim.

Daha önce de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümünü bitirirken (1940), edebiyat tarihi öğretmenimiz rahmetli Mustafa Nihat Özön bize «Türkiye bibliyografyası»nın ilk 10 yıllık ciltlerini armağan etmişti. İlk ve gerçek bir kaynakça ile tanışmam da böyle olmuştu.

Selim Nüzhet Gerçek, hiç evlenmemiştir, tıpkı ağabeyi gibi... Yazılar, çeviriler, inceleme ve araştırmalar, sergiler, müzeler vb. için bunca zaman bulabilmiş olmasını da buna borçlu olsa gerek. Ama, bunun bir de yarar-yitirimi (dezavantajı) var : düzenlice bir aile yaşamının olmaması, onu en olgun çağında (54 yaşında) en değerli yapıtlarını hazırlayabileceği bir dönemde yitimimize neden oldu.

TELİF VE ÇEVİRİ KİTAPLARI :

1 — **Can Vermezler Tekkesi**, roman. Adapte. — (İstanbul), ?, 1922, 3°, 168 s., resimli.

Ünlü Fransız yazarı Claude Farrère'den (1876-1957) uyarılma (adapte) olan bu resimli romanı, Selim Nüzhet Gerçek, (Ahmet Kâmil) takma adıyla çevirip yayımlamıştır. Kitabın üzerinde basımevi ya da yayınevi belirtilmemiştir.

2 — **Unutulan Adam**, büyük öykü. Çeviri. — İstanbul, Evkaf matbaası, 1923, 8°, 80 s.

Büyük Fransız romancısı Pierre Benoît'dan (1886-1962) yine (Ahmet Kâmil) takma adıyla dilimize çevirdiği bu uzun öykü, ilkin 1923 yılında **İleri** gazetesinde tefrika edildikten sonra, kitap biçiminde de yayımlandı. Bir Fransız onbaşının bir Sovyet Cumhuriyetinde unutulup kayboluşunu konu edinir.

3 — **Hadikat ül-cevami nam eserin elifbai fikristidir.** — (İstanbul, -, 1928). 8°, 16 s.

Bu tek formalık broşüre hiç imza atmamıştır. Acımusluk Mescidiyle başlayıp Yolgeçen Mescidiyle sona ermektedir. Bu cami ve mescitlerin yapıtın hangi cildinin kaçınıcı sayfasında olduğu, eski Arap elifbasının (alfabesinin) sırasına göre gösterilmiştir. — Bilindiği üzere, **Hakikat ül-cevami** (Camiler bahçesi), Hüseyin Hafız bin Hacı İsmail Ayvansarayı (öl. 1786) ile Ali Satı'nın İstanbul camii ve mescitlerinden söz eden 2 ciltlik yapıtıdır. Her iki cilt de İstanbul'da Matbaa-i Âmir'e'de 1281/1864 yılında basılmıştır (8°, 310 + 263 s.) İstanbul ve dolayındaki cami, mescit, tekke ve zaviyelerle, bu yapıları yapanlar üzerine bilgi verir. Ayrıca, bu yapıların hazinelerinde (mezarlıklarında) yatan kişileri tanıtır. Hüseyin Ayvansarayı, yapıtını 1779 yılına dek getirmiş, Ali Satı da 1837 yılına dek gelen bölümünü tamamlamıştır. — Fihristte (dizinde) 882 cami ve mescit adı geçmektedir. Bunlar, broşürde çift sütun üzerine dizilmiştir.

4 — **Türk matbaacılığı, iki yüzüncü sene-i devriyesi münasabetiyle.** — İstanbul, Matbaa-i Ebüzziya, 1928. 8°, 92 s., ayrıca 18 planş, 1 TL. (2. basım : **Türk matbaacılığı I. Müteferrika matbaası**, 1939. Aşağıda ayrıca tanıtılacaktır.)

Yazarın ilk önemli yapıtıdır. Bizde 31 Ocak 1729 tarihinde kurulmuş olan matbaacılığın 200. yıldönümü dolayısıyla, 1928'de eski harflerle yayımladı. 92 sayfadan oluşan bu kitapta «Avrupa'da ve bizde matbaacılığın teessüsü, Avrupa'da ilk basılmış Türkçe kitaplar, Müteferrika matbaası ve ona tekaddüm eden bazı basmahaneler, Müteferrika matbaasında basılan kitaplarla bu matbaanın geçirdiği safhalar, bunu müteakip kurulan Mühendishane ve Üsküdar matbaaları ve bunlarda tabedilmiş olan eserler» üzerine bilgiler verilmektedir. Kitaba eklenen, ilk basılan kitaplarımızdan alınan kimi sayfa ve haritaları, matbaacılığın kuruluşuna ilişkin resmî yazıları kapsayan 33 tıpkı-basım ile bu bilgiler doğrulanıp belgelenmektedir.

5 — **Türk temaşası.** — İstanbul, Ebüzziya matbaası, 1930. 8°, 161 s., 100 krş. (2. basım : **Türk temaşası : Meddah, Karagöz, Ortaoyunu**, 1942. Aşağıda ayrıca tanıtılacaktır.)

Yazarın ikinci önemli yapıtıdır. Bu kitabında Meddah, Karagöz, Ortaoyunu konularını ele alarak bunları geniş, özlü bir biçimde inceleyip saptayabilmiştir.

Meddah bölümünde : «Meddahlığın bizde başlangıcına, bu bapta kaleme alınmış eserlere ve makalelere; tarihte tanınmış muhtelif meddahlara ve nihayet muasır meddahlardan Aşki, Hakkı, Kadri, Sururi, Tahsin efendilere; umumiyetle meddahların naklettikleri hikâyelere ve bazı taklitlere» değinilmektedir.

Karagöz bölümünde : «Eski Türklerdeki Kolkorçak, şarktaki zıl ve hayali zıl oyunları, perde oyununun tasavvufî alâkası; bizde Karagöz ve buna tekaddüm eden bazı safhaları; bu oyunun esaslı şahsiyetleri, adap ve erkânı, muhtelif ara muhavereleri ve müteaddit Karagöz oyunlarının isimleri, Karagöz oynatmakta şöhret kazanmış muhtelif şahsiyetler ve nihayet hayalî Memduh ve Ali beyler» incelenmektedir.

Ortaoyunu bölümünde de : «Eski asırlarda bu oyuna müteallik tesadüf edilen tarihi kayıtlar; yine bu oyunun esasları, tertip şekilleri, muhtelif unsurları ve şahsiyetleri, tekerlemeleri, oyun isimleri, son zamanlarda ortaoyunlarında şöhret bulan muhtelif mümessilleri ve bilhassa pişekâr İsmail Efendi ve Kavuklu Ali Bey merhumlar» konu edinilmektedir.

Kitapta her üç halk sanatı ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Konuyu ilgilendiren tarihsel değerde resim ve fotoğraflarla bu yapıta yazar bilimsel bir kimlik kazandırmış, böylece son yıllarını yaşamakta olan bu halk sanatlarının saptanmasına özen göstermiştir.

6 — **Gülme komşuna. (Kütahya), tam bir ortaoyunu.** —İstanbul, İkbâl kitaphanesi; Akşam matbaası, 1931. 8°, 55 s., resimli, notalı, 24 krş.

Oyunu saptayan Selim Nüzhet (Gerçek), havaları (notaları) düzenleyen Rauf Yekta (Yektay), resimleri çizen Münif Fehim (Özarman)'dır. Bu ortaoyunu metnini yayımlamakla, S. N. Gerçek, bu konudaki hizmetini gerçekten artırmıştır. Kitapta 10 resim, 17 hava (nota) vardır. Sondaki notta : «Diğer taklitlere ait notalar pek yakında intişar edecek olan yeni bir ortaoyununun sonuna ilâve edilecektir» deniliyorsa da böyle bir kitap çıkmamıştır.

7 — **Salıncak safası, tam bir hayal oyunu.** —İstanbul, İkbâl kitaphanesi; Akşam matbaası, 1931. 8°, 47 s., resimli, 25 krş.

Bu, bir Karagöz oyunudur. Sondaki not : «Bu oyunun esasını teşkil eden kısmı Alman müsteşriklerinden doktor Ritter'deki hayal oyunları koleksiyonundan aldım. Sonra birçok vesaitle müracaat ederek tamamladım. Kendilerine teşekkürü bir vazife addederim. —Prof. Dr. Helmut Ritter'in (doğ. 1892) yarısı Türkçe, yarısı Almanca olan **Karagöz** kitabında (1941) 6 Karagöz oyunu bulunur.

8 — **Türk gazeteciliği. 1831-1931.** — İstanbul, Devlet matbaası, 1931. 8°, 158 s., resimli, 100 krş.

Selim Nüzhet Gerçek, 1 Kasım 1831 tarihinde kurulmuş olan Türk gazeteciliğinin «yüzüncü sene-i devriyesi münasebetiyle» de 158 sayfadan, ayrıca ciddi-mizahi gazete ve dergi sayfalarından alınmış 63 belgeden oluşan değerli bir kitap daha hazırladı. Kitabı İstanbul Matbuat Cemiyeti (bugünkü İstanbul Gazeteciler Cemiyeti) İstanbul'da Devlet (bugünkü Millî Eğitim) basımevinde bastırdı. Araştırmacı, bu kitabında : «Avrupa'da gazeteciliğin teessüsü, bizde Osmanlı İmparatorluğunun hududu içinde ve dışında basılmış olan gazetelerin isimleri, basılışları ve bu arada müessisleri» üzerine ayrıntılı bilgiler vererek basın-yayın tarihimize, düşünce dünyamıza unutulmaz, sağlam, güvenilir bir hizmette daha bulundu.

Her ne kadar kitap yüzyıllık gazeteciliğimizi tanıyor izlenimini veriyorsa da, gerçekte yazar, bunun ancak ilk 50 yılını tanıtabildiğini söylemekte, öteki 50 yılın basımını daha sonra ayrıntılarıyla tanıtaacağını vaat etmektedir, yani kitap 1831-1881 yılları arasındaki Türk basımını ayrıntılı olarak incelemektedir. Daha sonraki 50 yılı incelemeye vakit bulamamıştır. Ne yazık ki, ondan sonra —bugüne değin— hiç kimse de bu boşluğu dolduramamıştır!

9 — **Türklerde tiyatro.** — Ankara, Başvekâlet Müdevvenat matbaası, (tarihsiz, 1932 ?). 4°, 14 s. («Türk tarihinin ana hatları», seri I, sayı 60.)

«Türk tarihinin ana hatları» adlı büyük yapıtın «müsvedde»leri arasında olan bu kitapçıklardan I. dizide 63, II. dizide 43 (1934), III. dizide 15 (1936) tane çıkmıştır. Buna göre, ilk dizinin 1932-33 yıllarında basılmış olduğu söylenebilir. Derlenmediği için İstanbul kitaplıklarında görmediğimiz bu broşürün, eski Türklerde tiyatro konusunu işlediği anlaşılmaktadır. Aslında, «Türk tarihinin ana hatları» adlı büyük yapıt son biçimini alarak yayımlanmamıştır.

10 — **Almanak, 1933. İ. M. C.** (İstanbul Matbuat Cemiyeti) tarafından Selim Nüzhet (Gerçek) Bey'e tertip ettirilmiştir. — İstanbul, Devlet matbaası, (1933). 8°, XXXII + 288 s., resimli, planşlı, 100 krş.

Cemiyet Başkanı (Hakkı Tarık Us), başlıksız önsözünde diyor ki : «... matbuat cemiyeti, bu yıl işte bu imkâna Selim Nüzhet beyin yardımı ile kavuşuyor. Bize bir asırlık gazeteciliğimiz tarihini tam sırasında yetiştiren bu arkadaş şimdi de almanagemizin ilkinin hazırlamakta sarfedilecek gayretin büyük yükünü üstüne aldı...» Hakkı Tarık Us'un alfabede büyük harfe karşı olduğu bilinmektedir.

Atatürk'ün T. B. M. Meclisinin ikinci dönem ikinci yılını açış konuşmasında başına ilişkin olarak söylediği : «...Hürriyet-i matbuattan mütevellit mehzazirin vasıta-i izalesi yine binnefis hürriyet-i matbuattır, kanaatindeyiz» sözü, yeni bir resmiyle birlikte, en başa alınmıştır.

Bu yararlı kitapta tarihi ilgilendiren nevsaller (yıllıklar), takvimler, çeşitli yayınlar, bizde çıkan gazete ve dergiler üzerine bilgi ve açıklamalar var. Çeşitli gazeteciler ve yazarlarca kaleme alınan siyasal-edebi makale ve fıkralar da bulunmaktadır. Böylece bu kitap, o dönemin bir belgeseli olmak değerini kazanmıştır. Ama, bir daha böyle bir güzel basın almanacağı çıkmamıştır.

İçindekilerden seçtiğimiz birkaç konu : Mebuslarımız, valilerimiz, sefirlerimiz, konsoloslarımız, ecnebi sefir ve konsoloslar, Cemiyet-i Akvam (Nobel mükâfatları, Gazi ve Türk tarihi, gezici köy hocaları ve kütüphaneler (Y. K. Karasmanoğlu), tiyatro hayatımız (istatistikleri), musiki mevsimi, edebiyatımız (S. E.), Tarih Kongresi, Dil Kurultayı, Galatasaray Yerli Mallar Sergisi, Viyana Türk Sanayi Sergisi, Goethe, Halkevleri, 16 Mart şehitleri, kitap panayırı, makineden fikre Türk gazeteciliği (Sadri Ertem), ilk gazetecimiz Esat Efendi'nin kabri (resim), bizim mesleğin tarihi (Sadri Ertem), S. N. Gerçek'in «Türk gazeteciliği» kitabını tanıtip övmektedir, Fransızca ilk gazete, Matbuat Cemiyeti tarihçesi, 1908'de İstanbul'da bulunan kitapçılar (128 kitapçı), bugünkü kitapçılar (51 kitapçı), müzelerimiz, İnkılâp ve Halk müzeleri, İtfaiye Müzesi, Gerçek Davut ve Türkiye'de itfaiye teşkilâtı, memleketimiz, dünya, bizde metre sistemi tarihçesi, kaybettiklerimiz (ölen gazeteci-yazarlar), gazetelerimiz (yazarların portrelerini de içerir), İstanbul'da yabancı dillerde çıkan gazeteler, Gazeteciler Cemiyeti üyeleri (portreleri), özel gazete ve dergiler, resmî gazete ve dergiler (liste), Türk gazete ve dergileri (1831-1928, her yıl için ayrı ayrı listeler verilmiştir). Basın Yasası (sayı 1881, tarih 25.VII. 1931), Gazeteciler Cemiyeti üyeleri (adları) vb.

11 — **Türk harfleri, kabulünün onuncu yıldönümü vesilesiyle.** — İstanbul, Belediyesi Festival Komitesi; Kenan Basımevi, (1938). 8°, 15 s., resimli, tıpkı-basımlı, şekilli, cetveli.

Bu broşür, Türk harfleri yasasının Meclis'te kabul edilmesinin 10. yıldönümünde S. N. Gerçek'e ısmarlanarak yazdırılmışsa da üzerinde imza yoktur. Ağustos 1928 gecesi Atatürk'ün Sarayburnu Gazinosunda halka seslenerek söylediği sözlerle başlamakta, Türk harfleri için Dolmabahçe Sarayında yapılan ilk çalışmalar ve Ata'nın yaz aylarında yaptığı yurt gezileriyle sürmekte, Türk harfleri yasasının yayınlanmak üzere Ulu Önder tarafından onayı ile sona ermektedir. Bu arada, Millet Mektepleri'nin çalışmaları anlatılmakta, basımevlerindeki Arap harfleri kasası ile Türk harfleri kasası karşılaştırılmakta, biri ne

denli güç ise, ötekinin o denli kolay olduğu belirtilmektedir. Broşürün sonunda, Atatürk'e sonsuz sevgi ve şükranlar sunulmaktadır.

12 — Türk matbaacılığı I. Müteferrika matbaası. — İstanbul, Devlet matbaası, 1939, 8°, 111 s., ayrıca 24 planş, 50 krş.

Yukarıda 4 numarada tanıtılan kitabın genişletilmiş ilk cildidir. İkinci cildi Mühendishane ve Üsküdar matbaaları, üçüncü ve son cildi de Darü'ttıbaa ve Takvimhane matbaalarını inceleyecektir. Yazarın çeşitli kitaplarında, bunların basılmakta olduğu ilân edilmişse de basılamamışlardır. Kitabın sonunda yazar Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı İhsan Sungu'ya şöyle teşekkür eder : «Ben de İbrahim Müteferrika'nın kadirşinaslığına uyarak bu risaleyi yazmak için beni teşvik eden bay İhsan Sungu'ya... şükranlarımı arz ederim...»

Daha önce 1928'de eski harflerle basılmış olan kitabından, Müteferrika matbaası ile ilgili olan bilgileri biraz daha genişleten yazar, yeni elde ettiği belgelerden (24 planş) İbrahim Müteferrika'nın dilimize çevirdiği «Mecmua-i Heyet ül-kadimet ve'l-cedide» adlı bir astronomi kitabının ilk sayfasını, ilk basımında bulunmayan İran, Karadeniz, Akdeniz, Marmara denizi haritalarının tıpkı-basımlarını da ekleyerek yepyeni bir kitap hazırlamış, bu kitap da Millî Eğitim Bakanlığınca bastırılmıştır. Kitabın sonuna ayrı bir bölüm olarak eklenen belgeler (planşlar) çok zengindir; Türkçe gramerin ilk sayfası (1790), «Usul ül-maarif fi vech-i tasnif-i sefaın»ın ilk sayfası ve bir şekil, «Fenn-i lâğam»dan bir resim, Naima Tarihi'nin son sayfasındaki cetvel, «Cihannüma»dan bir harita ve bir şekil, «Tarih-i Hind-i garbi»den resimler, Batlamyus'a göre gök haritası, Sait Efendinin portresi, İbrahim Müteferrika'nın mezartaşı vb.

13 — Türk taş basmacılığı. — Ankara, Maarif Vekâleti; İstanbul, Devlet basımevi, 1939, 8°, 31 s., ayrıca biri renkli olmak üzere 9 planş, 20 krş.

Bu kitap, «Avrupa'da taş basmacılığının teessüsü, bizde ilk defa olarak Cayol (Kayol) biraderler tarafından taş basmacılığının kuruluşu ve 1831'de Hüsrev Paşa'nın «Nuhbet üt-talim» eserinin basılışı ve 1856'ya kadar bu suretle tabedilmiş ilk litograf basması kitaplar ve bu arada Kayolzadeler» üzerine bilgiler vermektedir. Sözü geçen basmalara ve başkalarına ilişkin 16 belgenin tıpkı-basımları da kitabın sonuna ayrı bir bölüm olarak eklenmiştir. Bunlar arasında Hüsrev Paşa'nın el yazısı ve imzası, taş basmacılığı bulan Senefelder'in portresi, Henri Cayol'un el yazısı (1842), «Nuhbet üt-talim»in kapağı, «Nefer talimi» adlı kitabın kapağı ve son sayfası, «Top alayı talimi», «Talim-i asakir-i piyadeğâh maa topçuyan», «Müzekkere-i zabitan», «Top bölüğü talimi» adlı kitapların kapakları, «İlmihal», «Kaside-i bürde» adlı kitapların son sayfaları vb. da bulunmaktadır.

14 — Atalar sözü. Önsöz ve bibliyografya : Selim Nüzhet Gerçek. — İstanbul, Kanaat kitabevi, 1939, 8°, 207 + 16 s., 50 krş. (Ankara kütüphanesi : 23. — 2. basım : İstanbul, Kanaat yayınları, 1961, 8°, 176 s., 300 krş. Yeni Ankara serisi : 3.)

Sadi G. Kırımlı'nın hazırladığı bu kitabın önsöz niteliğindeki kaynakça bölümünü S. N. Gerçek yazmıştır. Bunun baştan iki sayfası Atatürk'ün özlü sözlerine ayrılmıştır. 8 Mart 1939 tarihli bu kaynakçada eski ve yeni harfli atasözü kitaplarımız kısaca tanıtılmıştır. Metin iki bölümden oluşur : Atalar sözü Atalar sözü değerinde sözler ve savlar.

Kitabın 2. basımında — her nedense — asıl hazırlayıcı olan Sadi G. Kırım-
lının (öl. 4. VIII. 1959, İst.) adı atılmıştır! Bu basım, yazarların ölümünden
epey sonra yapıldığı için, metin gibi, önsöz ve kaynakça da eskisi gibi kalmıştır.
O yüzden, biz de bu basımı ayrıca tanıtmayı gerekli bulmadık.

15 — **Türk temaası : Meddah, Karagöz, Ortaoyunu.** — İstanbul, Kanaat ki-
tabevi; A. Sait matbaası, 1942. 8°, 159 s., resimli, ayrıca renkli bir planş (Ka-
ragöz'le Hacivat), 100 krş.

1930 yılında basılmış olan **Türk temaası** adlı kitabın 2. basımıdır. Gerek
metinde, gerekse resimlerde (belgelerde) eklemeler vardır. 1930-42 yılları ara-
sında çıkan kaynaklardan da yararlanılmıştır.

16 — **Tiyatro bilgisi.** — (İstanbul), Türkiye yayınevi; A. Sait matbaası, 1944.
8°, 144 s., 100 krş. (Sahne yayını : 1.)

Yazar, 1942 yılında **Akşam** gazetesinde yayınladığı tiyatro konusundaki ya-
zılarını bir araya getirerek bu kitabı hazırlamıştır. Kitabın bir yerinde (s. 120)
diyor ki : «...Ben bu küçük eseri ancak yalnız tiyatronun hudutsuz ufuklarını
belirtmek ve onları (tiyatro severleri) bu gibi neşriyata teşvik etmek için yazı-
yorum.»

Yazı başlıkları şöyle : Tiyatroya dair neşriyat. Tiyatro kanunları — tiyat-
ronun tarifi. Kaç türlü aktör vardır? Roller nasıl temsil edilir? Günlük telâffuz :
Sahne telâffuzu — umumi kaideler, Gemier'in tiyatro meslek mektebi. Büyük
sanatkâr Lucien Guitry. Tiyatroya da itibarını kazandıralım. Rollerin tasnif de-
nemesi ve hazırlanması. Piyeslerin taksimatı, perde ve tablo. Georges Polti'nin
eseri : 36 durum (konu). Bir piyesin 36 duruma tatbik ve tahlili. Piyes yazar-
ken bilinmesi faydalı mülâhazalar. Türk mevzuu piyesler. Mizansen : Dün ve
bugün. Bir piyesin sahneye konusu : metöransen. Antoine ve Türk tiyatrosuna
hizmetleri. Jacques Copeau ve tiyatrosu, Avangard tiyatroları. Tiyatro ve biz.
Netice.

17 — **Tiyatro tarihi (Yunan ve Latin tiyatrosu).** — (İstanbul), Türkiye ya-
yinevi; A. Sait matbaası, 1944. 8°, 63 s., 50 krş. (Sahne yayını : 2.)

«Tiyatro tarihi Yunan tiyatrosuyla başlar. Yunan tiyatro tarihini iyice kav-
ramak için de Yunan edebiyat tarihinin ana hatlarını gözönünde bulundurmak
lâzımdır» diye kitabına başlayan yazar, Yunan ve Latin tiyatrolarını şu baş-
lıklar altında bize tanıtır : Yunan trajedisi : Eschyle, Sophocle, Euripide, Yu-
nan komedisi : Aristophane. —Latin tiyatrosu, Latin trajedisi : Sêque. Latin
komedisi : Plaute.

18 — **Çifte nikâh**, perdelik komedi. Çeviri. — (İstanbul), Türkiye yayınevi;
Bürhaneddin Matbaası, 1944. 8°, 32 s., 30 krş.

İç kapağın arkasında şu not var : «Çifte nikâh» ikinci tabı 1750'de yapılmış
olan bir piyesin tercümesidir. Asıl adı «Dullar — Les Veuves»dir. Kitabın
üstünde müellifin adı yoktur. On sekizinci asırda yazılmış, mevzu ve sahısları
kâmilan Türk olan bu piyesi tanımak telif eser yazacak muharrirlerimize fay-
dalı olur umidiyle tercüm ettim. Bunun gibi yadırgamadan okunacak veya sey-
redilebilecek daha birçok piyes vardır. Onları da birer birer bu seride neşre-
deceğim.»

Ne yazık ki, Selim Nüzhet Gerçek'in oldukça kısa yaşamı bu oyunları da
dilimize çevirip yayımlamasına «vefa» etmemiştir!

Bu kitapları incelemek üzere İstanbul kitaplıklarını dolaştığımızda, şunları gördük : Beyazıt Devlet Kitaplığında iki kitabı yoktur. İstanbul Üniversitesi Merkez Kitaplığında ise, yalnızca beş kitabı vardır! Ötekiler ne olmuş? Tanrı bilir! Yazar ilk Derleme Müdürüdür, kitaplar onun sağlığında ve görev başındayken yayımlanmıştır, ama ya derlenememiş ya da kitaplıklarda daha sonra yitip gitmiştir. Her ne halse, Türkiye'de Derleme nüshası alan kitaplıklarda bile bütün yayınların bulunamaması çok acı bir olaydır. Bu önemli işe, ilgililerin dikkatini —bir kez daha— çekmek isteriz.

BASILMAMIŞ KİTAPLARI :

1 — **İstanbul kütüphaneleri**, Kimi tarihsel bilgileri, İstanbul kitaplıklarında bulunan kitapları, resim ve planları kapsayacaktır.

2 — **Kitap**. Genellikle kitaba ilişkin sanatların monografik bir sözlüğünü içerecekti.

Bu iki kitabını hazırlamakta olduğunu, daha 1941 yılında M. Behçet Yazar, onunla ilgili yazısında bildirir.

3 — **Türk matbaacılığı II, Mühendishane ve Üsküdar matbaaları**,

4 — **Türk matbaacılığı III, Darü'tıbaa ve Takvimhane matbaaları**.

1939'a değin çıkan hemen hemen bütün kitaplarında bu iki cildin de basılmakta olduğu bildirilir.

5 — **Türk matbuatı**, «Türk temaşası» (2. basım, 1942) adlı kitabının ara kapağında «basılmakta olan eserleri» arasında gösterilmiştir.

6 — **Türk tiyatrosu**, «Türk temaşası» (2. basım, 1942) adlı kitabının son sayfasında «yakında neşrine muvaffak olacağımı ümit ettiğim risalem» diye sözünü eder. Bu kitap, «Türk temaşası»nın ikinci cildini oluşturacaktı. Türk tiyatrosunun Tanzimat'tan sonra nasıl, hangi koşullar altında başladığını belgelerle ayrıntılı biçimde ortaya koymak istiyordu.

Ne yazık ki, bütün bu değerli kitaplar basılıp yayımlanamadı. Bunların müsveddeleri, S. N. Gerçek'in özel kitaplığını satın almış olan Milli Kütüphane'de (Ankara) bulunabilir. İncelemek isteyenler oraya başvurabilir. Ama, bizzat, daha iyisi, ilgili kuruluşlar ya da özel yayınevlerinin bu kitapların da yayımlamaları, Türk kültür ve uygarlık tarihi bakımından, çok yararlı olur. Doğal olarak, metinlerin dili sadeleştirilmelidir. (Bu iş, başlıca, Kültür ve Turizm Bakanlığına düşer.)

HAKKINDAKİ BAŞLICA MAKALELER :

1 — **Edebiyatçılarımızı tanıyalım : Selim Nüzhet Gerçek** (M. Behçet Yazar, «Yedigün» dergisi, İstanbul, yıl 9, XVII/434, 30 Haziran 1941, s. 14 ve 18, 1 portreli).

Onun hakkında çıkmış ilk önemli yazıdır. Yaşamöyküsünü kısaca anlattığı gibi, yapıtları üzerinde daha çok durmaktadır. Sağlığında yayımlandığı için de bütün yazılanların doğru olması gerekir. Ayrıca, M. Behçet Yazar ile Selim Nüzhet Gerçek'in o yıllarda aynı dergide her hafta yazıları yayımlanıyordu.

2 — **Türk kütüphaneciliğine hizmet edenler : 5. Selim Nüzhet Gerçek, 1891-1945** (Faik Reşit Unat, «Türk Kütüphaneciler Derneği bülteni», Ankara, II/1, 1953, ss. 40-43, ayrıca bir planş (portre)).

Hakkında yayınlanmış ikinci önemli yazı da budur. Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat (Yayın) Müdürü olduğu sırada yazarla, yeni çıkan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Yasasıyla kurulan Derleme Müdürlüğüne atanmış olan Selim Nüzhet Gerçek arasında bir dostluk, arkadaşlık, amir-memur ilişkisi bulunuyordu; çünkü Derleme Müdürlüğü, o sırada doğrudan doğruya Milli Eğitim Bakanlığına, dolayısıyla Yayın Müdürlüğüne bağlı resmi bir kuruluştur.

Unat da kısaca yaşam öyküsünü anlattıktan sonra, yapıtları üzerinde durur, hattâ bunların dizelgesini (liste) verir : 14 basılmış, 3 basılmamış kitap adı, Biz bu sayıyı— yeni basımlarla birlikte— 18 basılmış, 6 basılmamış kitap olarak 24'e çıkardık.

Rahmetli Unat, yazısının başında diyor ki : «Türk matbaacılık, gazetecilik ve temaşa sanatı tarihi üzerinde çalışacakların ve Türkiye'de ilk defa ilmi esaslara uygun yolda hazırlanmış umumi bir bibliyografyadan faydalanmak ihtiyacını duyacakların, bu sahadaki hizmetlerini saygı ile anacakları başlıca kimse-lerden biri, hiç şüphesiz, rahmetli Selim Nüzhet Gerçek olacaktır. Ne yazık ki, memleket irfanına daha pek çok verimli hizmetler göreceği olgun bir çağda, an-sızın öldü.»

Biz de rahmetli Faik Reşit Unat'ın düşüncesine katılarak rahmetli Selim Nüzhet Gerçek'i büyük bir saygıyla anıp sözümüze son vermek istiyoruz : Onun yerini doldurmak, 40 yıldır, mümkün olmadı; bundan sonra da olacağı pek ben-zemiyor!...

Tıp Yayınları ile Hizmetinizde